

บทที่ 5

การพัฒนาศักยภาพบุคลากร

ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการ

5.1 เกียรติคุณ

สืบเนื่องจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏจากการปฏิบัติงานที่ผ่านมาหรือการเผยแพร่ข่าวสารของสื่อมวลชนที่พบว่า คนพิการส่วนใหญ่ยังเผชิญกับความยากจน ขาดโอกาสและความเท่าเทียม จึงทำให้เผชิญกับความยากลำบากในการดำเนินชีวิตหลายๆ ด้านดังข้อมูลที่น่าเสนอในบทก่อนหน้าแล้วนั้น สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (พก.) จึงได้พัฒนามาตรฐานคุณภาพชีวิตคนพิการขึ้น ซึ่งประกอบด้วย 7 ดัชนี 8 องค์ประกอบ และ 26 ตัวชี้วัด โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือเพื่อเป็นเครื่องมือในการสำรวจสถานการณ์คุณภาพชีวิตคนพิการและการเข้าถึงสิทธิคนพิการตามกฎหมาย และเป็นข้อมูลสะท้อนกลับ (feed back) เพื่อนำไปสู่การพัฒนากระบวนการจัดบริการสำหรับคนพิการ โดยได้มอบหมายให้คณะผู้วิจัยจากมหาวิทยาลัยมหิดล รับผิดชอบดำเนินงานโครงการ “การติดตามการเข้าถึงสิทธิของคนพิการและการพัฒนารูปแบบระบบสวัสดิการที่ส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิของคนพิการ” เพื่อดำเนินการสำรวจ วิเคราะห์ รวบรวม จัดเก็บ และนำเสนอข้อมูลสถานการณ์คุณภาพชีวิตของคนพิการ ตามมาตรฐานคุณภาพชีวิตคนพิการที่พัฒนาขึ้น ในลักษณะข้อมูล สารสนเทศ เพื่อนำเสนอต่อผู้บริหาร หน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบาย และจัดทำแผนงาน/โครงการเชิงบูรณาการเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้คนพิการไทยเป็นพลเมืองที่มีผลิตภาพ สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรี และมีความอยู่เย็นเป็นสุขตามเป้าหมายในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ต่อไปนี้

นอกจากการดำเนินงานตามภารกิจเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้นแล้ว คณะผู้วิจัย ยังได้ออกแบบการดำเนินงานที่ผนวกวัตถุประสงค์ด้านการเรียนรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการขึ้น เนื่องจากเล็งเห็นถึงความสำคัญของการติดตามการเข้าถึงสิทธิของคนพิการที่ต้องมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับการติดตามสถานการณ์การเข้าถึงสิทธิของคนพิการดังกล่าวนี้ สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (พก.) มิได้เป็นหน่วยงานที่ดำเนินการเองโดยลำพัง แต่ดำเนินการร่วมกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ ทั้งองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม อาทิเช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาล มูลนิธิฯ สมาคมต่าง ๆ ในพื้นที่ โดยกิจกรรมที่ออกแบบไว้ นั้น ดำเนินการในรูปแบบการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรภาคีที่เกี่ยวข้อง ให้มีศักยภาพที่จะเป็นกลไกในการขับเคลื่อนงานที่รับผิดชอบในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะความรู้ทักษะ ด้านการสำรวจ วิเคราะห์ รวบรวม จัดเก็บ และนำเสนอข้อมูลสถานการณ์คุณภาพชีวิตคนพิการ โดยใช้มาตรฐานคุณภาพชีวิตคนพิการที่ พก.พัฒนาขึ้น เป็นเครื่องมือสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน

การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาศักยภาพบุคลากร มีรายละเอียด ดังนี้

5.2 แนวคิดการพัฒนาศักยภาพเครือข่าย

ศักยภาพที่จะจัดให้มีการพัฒนาขึ้นโดยคณะผู้วิจัยผู้รับผิดชอบโครงการนี้ วางอยู่บนฐานคิดที่ว่า การพัฒนาสมรรถนะผู้ปฏิบัติมีความสำคัญมากต่อการเปลี่ยนแปลงหรือผลักดันนวัตกรรมเรื่องใด ๆ ซึ่งในสังคมยุคขับเคลื่อนด้วยความรู้ นั้น มุ่งสร้างแรงขับเคลื่อนจากภายใน หลีกเลี่ยงการควบคุมสั่งการ ยอมรับการเรียนรู้จากความผิดพลาดได้ อันจะเป็นการบรรลุเป้าหมายด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการให้เกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืน มากกว่าเพียงความสำเร็จของโครงการ หรือแผนงานตามตัวชี้วัด

โดยศักยภาพที่ดำเนินการพัฒนานี้ ผ่านการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น เช่น เรื่องแนวคิดการเข้าถึงสิทธิและระบบสวัสดิการของคนพิการ มาตรฐานคุณภาพชีวิตคนพิการ กระบวนการทำวิจัย เครื่องมือในการทำวิจัย การจัดเก็บ การรวบรวม และการวิเคราะห์ข้อมูล รวมถึงการจัดทำรายงานการนำเสนอผลการวิจัย เป็นต้น

5.3 การออกแบบการพัฒนาศักยภาพ

การออกแบบหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพภาคี มีหลักการสำคัญ คือ พัฒนาศักยภาพบุคลากร/ผู้ปฏิบัติงานให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ผ่านกระบวนการฝึกอบรมที่เน้นการฝึกปฏิบัติจริงอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับภารกิจที่ได้รับมอบหมาย โดยมุ่งเน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพในหลากหลายรูปแบบ อาทิเช่น เรียนรู้บนเนื้องานจริง เรียนรู้แบบเชื่อมโยงข้ามกลุ่ม ข้ามพื้นที่ เรียนรู้แบบปฏิสัมพันธ์ผ่านปฏิบัติการ (interactive learning through action) เป็นต้น

5.4 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะด้านการติดตามสถานการณ์คุณภาพชีวิตคนพิการแก่บุคลากร ผ่านกระบวนการวิจัย
- 2) เพื่อสร้างความตระหนักในการพัฒนาคุณภาพการจัดการ คุณภาพผลงานและคุณภาพการเรียนรู้ของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์/เป้าหมายด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
- 3) เพื่อสนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำมาตราฐานคุณภาพชีวิตคนพิการไปใช้ในการประเมินผลการดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
- 4) เพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อการเข้าถึงสิทธิของคนพิการ

5.5 กระบวนการพัฒนาศักยภาพ

กระบวนการพัฒนาศักยภาพ ใช้รูปแบบการฝึกอบรมโดยจัดเป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการซึ่งผสมผสานเนื้อหาความรู้เชิงวิชาการและการฝึกทักษะจากปฏิบัติการจริง โดยทดลองใช้มาตรฐานคุณภาพชีวิตคนพิการที่ พก.พัฒนาขึ้นเป็นตัวอย่างในการทดลองฝึกปฏิบัติ

ในส่วนของการให้ความรู้เชิงวิชาการนั้น ได้สนับสนุนเอกสารเพื่อการเรียนรู้ในลักษณะเป็นเอกสารประกอบการบรรยายหรือบทนำเสนอ (powerpoint) และในส่วนของการฝึกปฏิบัตินั้น ได้กำหนดโจทย์ (ใบงาน) ที่สอดคล้องกับเนื้อหาทางวิชาการ

กระบวนการพัฒนาศักยภาพภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ได้จัดให้มีเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการ รวม 2 ครั้ง แต่แต่ละครั้งออกแบบกระบวนการที่มีจุดมุ่งเน้นตามลำดับความสำคัญและสถานการณ์ ดังนี้

ครั้งที่ 1 : เวที “การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเตรียมความพร้อมในการขับเคลื่อนมาตรฐานคุณภาพชีวิตคนพิการ” เนื่องจากเป็นการประชุมครั้งแรก การออกแบบฯ จึงเน้นการสร้างความเข้าใจร่วมในเรื่องสิทธิตามกฎหมายของคนพิการ ความเป็นมาและความสำคัญของการมีมาตรฐานคุณภาพชีวิตคนพิการ และการให้ความรู้ด้านเครื่องมือในการขับเคลื่อนมาตรฐานคุณภาพชีวิตคนพิการเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปฏิบัติการจริง การประชุมครั้งนี้ จัดโดย สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (พก.) โดยคณะผู้วิจัยเป็นผู้ออกแบบกระบวนการและเป็นวิทยากรให้ความรู้

: ดำเนินการเมื่อวันที่ 19 -21 พฤษภาคม 2556 ณ โรงแรมที่เค พาเลซ กรุงเทพฯ มีภาคีเครือข่ายและบุคลากรของ พก. เข้าร่วมประชุมรวม 54 คน

ครั้งที่ 2 : เวที “การพัฒนาศักยภาพด้านการวิจัยในการขับเคลื่อนมาตรฐานคุณภาพชีวิตคนพิการ” จัดโดยคณะผู้วิจัย เป็นเวทีต่อเนื่องจากครั้งที่ 1 โดยหลังจากจบเวทีการประชุมครั้งที่ 1 มีข้อตกลงร่วมระหว่างคณะผู้วิจัย และภาคีเครือข่ายที่เข้าร่วมประชุม กำหนดให้ภาคนำเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลตามมาตรฐานคุณภาพชีวิตคนพิการ (ที่ผ่านการปรับแก้ไขจากการระดมความเห็นร่วมกันแล้ว) ไปใช้ในการสำรวจจัดเก็บข้อมูลจริงในพื้นที่ จากนั้นจะนำข้อมูลที่ร่วมกันจัดเก็บมาเรียนรู้ร่วมกัน เวทีครั้งที่ 2 นี้ จึงมุ่งเน้นประสบการณ์การจัดเก็บข้อมูลจากสถานการณ์จริง และนำข้อมูลนั้นมาเป็นตัวอย่งการเรียนรู้ เพื่อยกระดับจากสถานการณ์คุณภาพชีวิตคนพิการที่ค้นพบ ไปสู่การกำหนดแนวทาง การบริหารจัดการระบบสวัสดิการสังคมที่ส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิของคนพิการต่อไป

: ดำเนินการเมื่อวันที่ 29 -30 สิงหาคม 2556 ณ โรงแรมเอเชีย แอร์พอร์ต ศูนย์การค้าเซียร์รังสิต จังหวัดปทุมธานี มีภาคีเครือข่ายและบุคลากรของ พก. เข้าร่วมประชุมรวม 26 คน

5.6 ขอบเขตเนื้อหา

โครงสร้างหลักสูตร แบ่งออกเป็น 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 ความรู้พื้นฐานด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการ ประกอบด้วย สถานการณ์คุณภาพชีวิตคนพิการ สิทธิคนพิการตามกฎหมาย มาตรฐานคุณภาพชีวิตคนพิการ และการบรรยายพิเศษจากผู้ทรงคุณวุฒิ ฯลฯ

ส่วนที่ 2 เครื่องมือการติดตามสถานการณ์คุณภาพชีวิตคนพิการ ประกอบด้วย การวิจัยเครื่องมือ การวิจัย การจัดเก็บ รวบรวม การวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอผลการวิจัย การอภิปราย และข้อเสนอแนะ และการเขียนรายงานการวิจัย

ส่วนที่ 3 การฝึกปฏิบัติ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (SPSS) ทุกขั้นตอน (การกำหนดตัวแปร การลงรหัส การวิเคราะห์การแปลผล ฯลฯ) และออกแบบเครื่องมือเก็บข้อมูลตามมาตรฐานคุณภาพชีวิตคนพิการ และการแลกเปลี่ยนความเห็น บทเรียนจากการทำงานบนฐานปฏิบัติการจริงของเครือข่าย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเข้าถึงสิทธิของคนพิการจากข้อมูลปฏิบัติการของเครือข่าย และระดมความเห็นเพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางการบริหารจัดการระบบสวัสดิการสังคมที่ส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิของคนพิการ

จัดลำดับเนื้อหาการพัฒนาศักยภาพตามลำดับ ดังนี้

ครั้งที่ 1 : เวที “การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเตรียมความพร้อมในการขับเคลื่อนมาตรฐานคุณภาพชีวิตคนพิการ” วันที่ 19 -21 พฤษภาคม 2556

เนื้อหา	ระยะเวลา
ส่วนที่ 1 : ความรู้พื้นฐาน	
สถานการณ์คุณภาพชีวิตคนพิการ ความเป็นมาและความสำคัญของมาตรฐานคุณภาพชีวิตคนพิการ	1 ชั่วโมง
เป้าหมาย/ความคาดหวังของโครงการติดตามการเข้าถึงสิทธิของคนพิการและการพัฒนารูปแบบระบบสวัสดิการที่ส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิของคนพิการ	30 นาที
สิทธิคนพิการตามกฎหมาย	30 นาที
มาตรฐานคุณภาพชีวิตคนพิการ	1 ชั่วโมง

เนื้อหา	ระยะเวลา
ส่วนที่ 2 : เครื่องมือ	
กระบวนการทำวิจัย	45 นาที
เครื่องมือในการทำวิจัย	45 นาที
การวิเคราะห์ข้อมูล	45 นาที
การนำเสนอผลการ วิจัย การอภิปราย และข้อเสนอแนะ	45 นาที
การเขียนรายงานผลการวิจัย	45 นาที
ส่วนที่ 3 : ภาคปฏิบัติ	
ปฏิบัติการ: วิเคราะห์ข้อมูล	5 ชั่วโมง
ปฏิบัติการ: ออกแบบเครื่องมือเครื่องมือเก็บข้อมูลตามมาตรฐานคุณภาพชีวิตคนพิการ	2 ชั่วโมง

ครั้งที่ 2 : เวที “การพัฒนาศักยภาพด้านการวิจัยในการขับเคลื่อนมาตรฐานคุณภาพชีวิตคนพิการ”
วันที่ 29 -30 สิงหาคม 2556

เนื้อหา	ระยะเวลา
ส่วนที่ 1 : ความรู้พื้นฐาน	
การบรรยายพิเศษ “ระบบสวัสดิการสังคมที่ส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิของคนพิการ”	1 ชั่วโมง
ส่วนที่ 2 : เครื่องมือ	
ทบทวนการวิเคราะห์ข้อมูล	1 ชั่วโมง
ทบทวนการเขียนรายงานผลการวิจัย	1 ชั่วโมง
ส่วนที่ 3 : ภาคปฏิบัติ	
การแลกเปลี่ยนความเห็น : บทเรียนจากการทำงานบนฐานปฏิบัติการจริงของเครือข่าย “เล่าสู่กันฟัง...การดำเนินงานเก็บข้อมูลตามมาตรฐานคุณภาพชีวิตคนพิการในพื้นที่”	1 ชั่วโมง
ปฏิบัติการ: วิเคราะห์ข้อมูล	1 ชั่วโมง
นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเข้าถึงสิทธิของคนพิการ จากปฏิบัติการของเครือข่าย	1 ชั่วโมง
ปฏิบัติการ: การเขียนรายงานวิจัย	1 ชั่วโมง
ปฏิบัติการ: ระดมความเห็นเพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางการบริหารจัดการระบบสวัสดิการสังคมที่ส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิของคนพิการ	3 ชั่วโมง

5.7 ผลการพัฒนาศักยภาพ

1) ผลการพัฒนาศักยภาพตามหลักสูตร

ผลการพัฒนาศักยภาพในภาพรวมเกิดความสำเร็จระดับสูง ผู้รับการพัฒนาศักยภาพมีความพึงพอใจได้รับความรู้ทักษะที่สามารถนำไปใช้งานได้จริง และประสงค์ให้มีการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ ผู้เข้าร่วมกระบวนการพัฒนาศักยภาพมีความพึงพอใจในกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพลักษณะนี้ค่อนข้างสูง บรรลุผลด้านการสร้างความรู้ ความเข้าใจค่อนข้างดี ผู้รับการพัฒนาศักยภาพมีความพึงพอใจได้รับความรู้ ทักษะที่สามารถนำไปใช้งานได้จริงทั้งในด้านการติดตามสถานการณ์คุณภาพชีวิตคนพิการ และสามารถนำไปประยุกต์กับงานอื่นๆ ที่ต้องมีการติดตามสถานการณ์ในลักษณะเดียวกัน และภาคีหลายพื้นที่ประสงค์ให้มีการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง บางพื้นที่ เช่น ภาคีจากจังหวัดอุตรดิตถ์ จะกลับไปจัดทำโครงการ/งบประมาณเพื่อพัฒนาศักยภาพแก่เครือข่ายในพื้นที่ โดยขอให้คณะผู้วิจัยเป็นวิทยากรให้ความรู้ เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง แม้การทำหน้าที่ของคณะผู้วิจัยในโครงการนี้จะสิ้นสุดลงแล้ว

นอกจากนี้การพัฒนาศักยภาพภาคีครั้งนี้ ยังก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์การเรียนรู้ผ่านปฏิบัติการ (interactive learning through action) ระหว่างภาคีเครือข่าย ที่ร่วมแบ่งปันประสบการณ์ บทเรียนและแนวทางการจัดการของแต่ละพื้นที่ นับเป็นตัวอย่างการเรียนรู้ที่รูปแบบหนึ่ง

อนึ่ง ผลการฝึกปฏิบัติตามโจทย์/ใบงานต่างๆ และการระดมความเห็น คณะผู้วิจัยได้นำไปประมวล วิเคราะห์ สังเคราะห์ร่วมกับข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ ดังปรากฏผลที่นำเสนอในบทที่ 4 แล้ว

2) ผลการประเมินความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุม

ทุกครั้งที่มีการจัดประชุมพัฒนาศักยภาพ คณะผู้วิจัย จะจัดให้มีการประเมินความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุมโดยให้ความสำคัญกับความคาดหวัง (ความต้องการ) ในการเข้าร่วมกิจกรรม ผลที่เกิดขึ้นหลังเข้าร่วมกระบวนการเมื่อเปรียบเทียบกับความคาดหวังก่อนเข้าร่วมกิจกรรม ประโยชน์ที่ผู้เข้าร่วมประชุมได้รับ ข้อเสนอแนะต่อการจัดการประชุมและอื่น ๆ และความพึงพอใจในภาพรวมต่อกระบวนการในเวที โดยใช้แบบสอบถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ร่วมประชุมเสนอความเห็นโดยเสรี

ซึ่งผลการประเมินความคิดเห็นการจัดประชุมพัฒนาศักยภาพของผู้เข้าร่วมประชุมมีความพึงพอใจในระดับมาก โดยระบุว่าผลการประชุมเป็นไปตามความคาดหวัง มีผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งระบุว่าได้ผลเกินความคาดหวังและจะนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน รายละเอียด ดังนี้

ด้านความคาดหวังในการเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า ก่อนเข้าร่วมเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการ ผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่คาดหวังว่าจะได้รับความรู้ในประเด็นเฉพาะตามวัตถุประสงค์และขอบเขตที่กำหนดในการประชุมแต่ละครั้ง อาทิเช่น เรื่องสิทธิคนพิการตามกฎหมาย กระบวนการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล รวมถึงการแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากต่างพื้นที่ เป็นต้น รองลงมาคือ คาดหวังว่าจะนำความรู้ที่ได้รับ

จากการประชุมฯ ไปปฏิบัติ/ปรับปรุงการทำงาน และคาดหวังว่าจะได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานกับโครงการอื่น ๆ ดังตัวอย่างความเห็นของภาคีบางส่วน ดังนี้

“ได้รับความรู้ในการทำงานวิจัย และการศึกษาค้นคว้าเพื่อนำไปดำเนินงานและพัฒนางานของตนให้ดีขึ้น”

“การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกี่ยวกับวิธีการทำงานของหน่วยปฏิบัติ ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่างๆเพื่อนำไปสู่การพัฒนาต่อไป”

“สามารถนำความรู้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการมาใช้ในการวิจัยคุณภาพชีวิตคนพิการ ในเขตพื้นที่ตำบลที่เราสังกัดอยู่”

“รู้ถึงสิทธิผู้พิการด้านต่างๆ และสามารถให้ความรู้หรือนำเสนอให้ผู้พิการได้”

“ได้เอาความรู้ในการประชุมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ไปถ่ายทอดให้ผู้พิการในตำบลหลายพื้นที่ใกล้เคียงได้ทราบและพร้อมทำงานร่วมกับเราไปในทิศทางเดียวกัน”

และเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการประชุมปฏิบัติการ ผู้เข้าร่วมประชุมระบุว่าผลการประชุมเป็นไปตามความคาดหวัง มีผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งระบุว่าได้ผลเกินความคาดหวังและจะนำความรู้ที่ได้รับไปไปต่อยอดขยายผลทั้งกับด้านการศึกษา การทำงาน และเชื่อมโยงกับโครงการอื่น ๆ

“ได้รับความรู้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การทำโปรแกรม SPSS ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิคนพิการ”

“ได้รับข้อมูลและวิธีการดำเนินงานด้านการวิจัย ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งในด้านการศึกษาและด้านการทำงาน”

“ได้รับรู้เกี่ยวกับประสบการณ์ในการทำงานในระดับพื้นที่ของหน่วยปฏิบัติ มีวิทยากรบรรยายให้ความรู้และมีการสะท้อนภาพการทำงานจากผู้ปฏิบัติระดับพื้นที่”

“เข้าใจวิธีการและแนวทางในการทำวิจัย สามารถนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาสวัสดิการและคุณภาพชีวิตคนพิการได้ และยังสามารถต่อยอดไปวิจัยงานอื่นๆได้อีกด้วย”

“สามารถเก็บข้อมูลได้ บันทึกข้อมูลลงในโปรแกรมได้ เขียนรายงานด้วยตัวเองได้ รู้ถึงเป้าหมายที่ควรแก้ไขเพื่อผู้พิการได้ เพราะได้รับการอบรมอย่างถูกต้อง เข้าใจการวิเคราะห์ข้อมูล การเขียนรายงานอย่างละเอียด”

ข้อเสนอแนะต่อการจัดประชุม

ผู้เข้าร่วมประชุมมีข้อเสนอแนะต่อการจัดประชุมตามลำดับ ดังนี้

- เพิ่มเวลาการอบรม / ฝึกปฏิบัติ / แลกเปลี่ยนเพื่อให้ได้รายละเอียดเชิงลึกมากขึ้น
- ต้องการให้จัดประชุมลักษณะนี้ / ทำเป็นหลักสูตรต่อเนื่อง
- เพิ่มจำนวนผู้เข้าร่วมประชุม หรือจัดเวทีเพิ่มขึ้นในระดับภาค/ชุมชน
- การรวบรวมเอกสารการอบรมเป็นชุดความรู้ อย่างเป็นระบบ (หลักสูตร)

ฯลฯ

“เพิ่มวันในการจัดประชุมอีก 1 วัน เพื่อขยายช่วงการบรรยายการเขียนรายงานการวิจัยและให้มีช่วงปฏิบัติ”

“จัดประชุมเวียนไปแต่ละภาคน่าจะดี”

“ให้อาสาสมัครจากสาธารณสุข 1 คน จากพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 1 คน อสม. 1 คน อพม. 1 คน เพื่อขยายข้อมูลสู่อาสาสมัครในเชิงลึก”

ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการที่ส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิของคน

พิการ

ผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันในเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการที่ส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิของคนพิการ โดยเน้นเรื่องการสื่อสาร ทำความเข้าใจให้คนพิการและผู้เกี่ยวข้องรับรู้ถึงสิทธิตามกฎหมาย เนื่องจากยังมีข้อจำกัดด้านการรับรู้สิทธิของคนพิการ รวมถึงการส่งเสริม/เปิดโอกาสให้คนพิการมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบสวัสดิการด้วย

“การทำงานคนพิการควรแจกเอกสารเกี่ยวกับสิทธิและสวัสดิการให้กับคนพิการผู้ดูแลทุกครั้ง เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เข้าถึงสิทธิ”

“ ประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่างๆ เช่น ทวี วิทยุ โปสเตอร์ตามรถโดยสารประจำทาง หรือโฆษณามากขึ้น”

“ การให้คนพิการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือจัดทำรูปแบบสวัสดิการ รวมทั้งให้หน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการนี้ด้วย”

“หากมีการจัดอบรมเครือข่ายผู้ดูแลคนพิการอย่างต่อเนื่อง จะทำให้ผู้พิการได้รับการเอาใจใส่และได้รับความสุขมากยิ่งขึ้น”

สรุป ในภาพรวมพิจารณาจากผลการประเมินความเห็นผู้ร่วมประชุม สะท้อนว่าผลการดำเนินงานเกิดความสำเร็จระดับสูง ผู้รับการพัฒนาศักยภาพมีความพึงพอใจได้รับความรู้ทักษะที่สามารถนำไปใช้งานได้ และประสงค์ให้มีการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง

5.8 ข้อสังเกต

การพัฒนาศักยภาพภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการทั้ง 2 ครั้งนี้ เป็นความพยายามทดลองแนวทางการพัฒนาคุณภาพของคนทำงานและคุณภาพของผลงาน (การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ) โดยผ่านการเรียนรู้จากปฏิบัติการจริง มีข้อสังเกตและข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. การพัฒนาศักยภาพภาคี มีข้อจำกัดของเวลาที่ดำเนินการในช่วงปลายปีงบประมาณ ซึ่งบุคลากรที่เข้าร่วมพัฒนาศักยภาพส่วนหนึ่ง (บุคลากรของ อปท.) มีภารกิจค่อนข้างมาก จึงไม่สามารถเข้าร่วมการพัฒนาศักยภาพได้ตามที่ตั้งใจไว้ได้ ทำให้มีผู้เข้าร่วมประชุมไม่มากนัก อย่างไรก็ตามการออกแบบให้นำภาคีมาเข้าร่วมการพัฒนาศักยภาพในโครงการนี้ทำให้เกิดการเรียนรู้ว่าผู้อื่นทำอะไร เป็นการเปิดมุมมองให้กว้างขึ้นและเป็นการขยายเครือข่ายการทำงานในประเด็นเดียวกันและอาจขยายไปสู่ประเด็นอื่นๆ ในอนาคต การพัฒนาศักยภาพซึ่งดำเนินการเฉพาะแกนนำ/ผู้รับผิดชอบบางส่วนนั้นไม่เพียงพอ อาจจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้เครือข่าย/ผู้ปฏิบัติการ เช่น ผู้ดูแลคนพิการ รวมถึงคนพิการ (ที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพ) ได้เข้าร่วมพัฒนาศักยภาพด้วย เพราะเป็นสิ่งสำคัญต่อความสำเร็จของการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
2. นอกจากความรู้พื้นฐานในด้านสิทธิคนพิการ ความรู้ด้านการวิจัย แล้ว ยังมีทักษะด้านอื่นๆ อีกหลายประการที่จะช่วยเสริมสมรรถนะแก่บุคลากรผู้ปฏิบัติงานเพื่อให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการบรรลุผลตามเป้าหมาย ทักษะที่สำคัญๆ เช่น ทักษะในการติดตามประเมินผล ทักษะการถอดบทเรียน ทักษะในการทำงานเป็นทีม เป็นต้น
3. ความใฝ่รู้และการยอมรับนวัตกรรม คุณลักษณะของบุคคลในการเป็นผู้ใฝ่รู้ มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ไม่หยุดนิ่ง และคุณลักษณะในการเป็นผู้ที่ยอมรับนวัตกรรม ยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับตนเองเป็นลักษณะส่วนบุคคลที่มีความสำคัญไม่น้อย ในการพัฒนาศักยภาพครั้งนี้ พบว่าผู้เข้าร่วมการพัฒนาศักยภาพส่วนใหญ่มีลักษณะที่เปิดกว้าง พร้อมที่จะเรียนรู้ สามารถนำสิ่งที่เรียนรู้มาเชื่อมโยงกับความรู้ประสบการณ์เดิม และหากพิจารณาแล้วว่านวัตกรรมหรือสิ่งใหม่ที่เรียนรู้ นั้นมีความเหมาะสมกับตนเองได้ จะยอมรับ และพร้อมที่จะทดลองเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม
4. การเตรียมตัวก่อนเข้ารับการพัฒนาศักยภาพ ผู้เข้าร่วมการพัฒนาศักยภาพที่มีเตรียมตัวก่อนเข้ารับการพัฒนาศักยภาพ โดยมีการศึกษาทบทวนการดำเนินงานและจัดเตรียมเอกสารที่เกี่ยวข้องของตนเองเพื่อนำมาใช้ประกอบการพัฒนาศักยภาพ จะมีความพร้อม สามารถติดตามและฝึกฝนในขั้นตอนต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว

5.9 ข้อเสนอแนะ

บทเรียนการพัฒนาศักยภาพที่ผ่าน พบว่า การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในการดำเนินงานต่าง ๆ มักเตรียมบุคลากรไม่ทันกับการเคลื่อนตัวไปของเนื้องานและบริบทสังคม บุคลากรต้องดำเนินงานทั้ง ๆ ที่ไม่ได้รับการพัฒนาศักยภาพหรือได้รับการพัฒนาศักยภาพภายหลัง ที่งานได้เริ่มไปแล้ว การฝึกอบรมจึงไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควร นอกจากนี้หลายหน่วยงานมีการวางแผนพัฒนาศักยภาพของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง แต่ต้องเผชิญปัญหาการเปลี่ยนตัวบุคลากรเข้ารับการอบรม เนื่องจากการติดภาระงานประจำหรือการโยกย้ายงานประจำมีผลต่อความต่อเนื่องในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร

การฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพบุคลากรเป็นมิติที่ทุกหน่วยงาน/ทุกโครงการควรให้ความสำคัญ โดยเฉพาะงานที่มีความยาก หรืองานเชิงนวัตกรรม มีความจำเป็นต่อการเตรียมความพร้อมพัฒนาศักยภาพของบุคลากรเพื่อให้มีสมรรถนะในการขับเคลื่อนงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ/ประสิทธิผล

กล่าวเฉพาะการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการซึ่งเผชิญภาวะความเป็นพลวัตและซับซ้อนของบริบททางสังคม ประกอบกับการขับเคลื่อนงานด้านนี้มีภาคีเกี่ยวข้องหลายภาคส่วน สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (พก.) ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพภาคี คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาศักยภาพภาคี ดังนี้

1. จากบทเรียนการพัฒนาศักยภาพที่พบว่า ความรู้ ทักษะพื้นฐานของผู้เข้าร่วม มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาศักยภาพ ซึ่งการพัฒนาศักยภาพครั้งนี้มีข้อจำกัดบางประการ ทำให้ไม่สามารถออกแบบให้มีความเฉพาะเจาะจงกับพื้นฐานของผู้เข้าร่วมที่มีความหลากหลายได้ ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพในอนาคต ควรมีการวิเคราะห์พื้นฐานความรู้ ความเข้าใจ และทักษะของผู้เข้ารับการพัฒนาศักยภาพ และนำมาใช้ในการวางแผนการพัฒนาศักยภาพที่เหมาะสมกับพื้นฐานเบื้องต้น

2. เปิดโอกาสให้เครือข่าย/ผู้ปฏิบัติการ โดยเฉพาะภาคีในพื้นที่ เช่น ผู้ดูแลคนพิการ รวมถึงคนพิการ (ที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพ) ได้เข้าร่วมพัฒนาศักยภาพด้วย เพราะเป็นสิ่งสำคัญต่อความสำเร็จของการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ